

Ivan Gerat

Umirati iznova – bilješke o Legendi o sv. Jurju iz Jindřichůva Hradca (Neuhaus)

Legenda o svetom Jurju, naslikana na zidu jedne sobe dvorca Jindřichůva Hradca (Neuhaus/Böhmen) 1338. godine, pripada najmonumentalnijem prikazu života sv. Jurja i bitna je za mnoge zemlje zapadne i istočne Europe. U ciklusu se nalazi motiv opetovane smrti i uskrsnuća, korijeni kojega sežu u najstarije legende o sv. Jurju. Prvi pokušaji racionaliziranja legendarnih izvješća o višestrukoj smrti i uskrsnućima pripisuju se Crkvi već od 500. godine na Istoku i vjerojatno u 7. stoljeću na Zapadu. Unatoč tome, verzije legende koja sadrži motive ponovljenoga umiranja i uskrsnuća nisu izgubile svoj utjecaj na buduće generacije. Pokušaji Crkve da iz legende izbaci nemoguće i nevjerojatne trenutke bili su samo djelomično uspješni.

Prva smrt sv. Jurja prikazana u ciklusu stoji kao vrhunac niza sastavljenog od veoma drastičnih prikaza. Mučenik je bio kuhan u kotlu ispunjenom rastopljenim olovom, obješen nad vatrom i razrezan na komade, koji se ponovno kuhaju te pokapaju. Slika koja slijedi mijenja drastičan ton naracije u poruku s nadom: sv. Juraj uskrsne uz pomoć Krista kojemu pomažu anđeli. Tipično za argumentiranu strategiju ciklusa, ove su slike kombinirane s borbom protiv idolopoklonstva. Poslije nekoliko scena svetac je ponovno mučen, pretučen te ubijen sasječen u sedam dijelova. Nakon toga je pokopan te je ponovno uskrsnuo. Ikonografija smrti dostiže vrhunac na kraju ciklusa. Prikazana je zajednička smrt sv. Jurja i Aleksandrije, žene kralja Dacijana. Prikaz njihova mučeništva u kontrastu je sa smrću Dacijana i njegovih sljedbenika, sprženih božanskom vatrom.

Zahvaljujući čudima, svetački je heroj uspio pobijediti vlastitu smrt, a njegova je molitva imala moć dizati ljude iz mrtvih. Zamršeno pitanje o kontinuitetu između kršćanskoga poimanja smrti i uskrsnuća te poganskih običaja trebalo bi promatrati u kontekstu povijesti ideja o uskrsnuću u kulturi kršćanstva. Dijelovi svečeva tijela pokopani u zemlji povezuju se s metaforom sjemena, već korištenom od sv. Pavla (I Kor. 15.42-44), koja bi se mogla čitati kao komentar na uskrsnuće sv. Jurja. Ipak, uskrsnuće sv. Jurja nije primarno duhovno već je realizirano u materijalnoj rekreaciji stvarnoga tijela. Ova donekle materijalistička interpretacija uskrsnuća bila je formirana u prvim stoljećima kršćanske ere. Prikazi naizgled nelogičnog slijeda umiranja i uskrsnuća u njihovu povijesnom kontekstu mogu se povezati s vojnom metaforom, koju je već koristio Tertulijan, a koja naglašuje važnost asketskoga života vojnika kao pripremu za mučeništvo. On je također propovijedao da tijelo neće patiti čak ni tijekom mučenja ako um bude u Raju. Mučenici su svakako mogli služiti kao primjer srednjovjekovnim vojnicima koji su odlazili u teške i rizične borbe, što je zasigurno pridonijelo širenju kulta sv. Jurja tijekom križarskih ratova. Na mnogim su mjestima u Europi scene mučeništva sveca i njegove borbe protiv poganskoga idolopoklonstva nudile izravnu ideološku potporu za križarske vojne aktivnosti. Veliki grbovi plemića, postavljeni u duge redove ispod ilustrirane naracije, predstavljali su sudionike križarskih ratova u Litvi i Prusiji. Ratnici iz različitih zemalja bili su ujedinjeni pod zastavom sv. Jurja (*vexillum* ili *bandarium sancti Georgii*). Soba s prikazom legende mogla je služiti kao mjesto sastajanja plemića, koji bi trebali biti motivirani za sljedeći križarski rat protiv svojih poganskih protivnika, dok su prikazi vitezovima mogli davati inspiraciju i nadu u natprirodne intervencije te sjajne uzore u tome kako se suočiti s fizičkom patnjom.

Prijevod s engleskoga: Ivana Tulić